

Exterieurfo kwaarden

Stalgenoten belangrijk bij bedrijfsinspectie voor fokwaarde exterieur

Doordat het gemiddeld algemeen voorkomen van de Nederlandse vaars al jarenlang bewust op 80 punten wordt gehouden is exterieur vergelijken van koeien met verschillende geboortejaren niet mogelijk. Via fokwaarden kan dat wel. Deel vijf van de fokkerijserie.

Exterieur omschrijven en beoordelen is een activiteit met een lange geschiedenis. In de loop van de tijd is daarbij het accent verlegd van beoordelen naar waarnemen. Voor het vastleggen van exterieurgegevens wordt een keuringsrapport gebruikt. Dat rapport heeft, volgens een oude indeling op papier, een 'bovenbalk' en een 'onderbalk'.

Het beoordelen komt tot uitdrukking in de kenmerken van de bovenbalk; voor de gebruikte schaal geldt: hoe meer punten hoe beter. Voor melkvaarzen wordt de schaal van 71 t/m 89 gebruikt, een koe kan later 90 punten of meer scoren. De scores geven aan of een dier gemiddeld of extreem scoort ten opzichte van haar tijdgenotes.

Het waarnemen komt tot uitdrukking in de kenmerken van de onderbalk; daarvoor wordt een schaal van 1 t/m 9 gebruikt. De kenmerken van de onderbalk worden ook wel lineaire kenmerken genoemd, omdat de waarneming wordt vastgelegd volgens een lineaire schaal, bijvoorbeeld van smal naar breed, van klein naar groot of van recht naar krom. Bij de onderbalk is het niet zo dat meer punten ook beter is. In feite is het een constatering en geen waardering. Daarom is ook moeilijk aan te geven wat de streefwaarde voor de onderbalkkenmerken moet zijn.

Bij het vastleggen van de keuringsgegevens gelden twee afspraken. Als eerste komt het gemiddelde van de bovenbalkkenmerken elk jaar op 80 punten uit, terwijl het gemiddelde van de onderbalk 5 scoort. De tweede afspraak is dat de schaal met voldoende spreiding geheel benut wordt.

Verskil in jaren

Het gevolg is dat (bij verandering van de veestapel) cijfers van verschillende jaren niet direct met elkaar kunnen worden vergeleken. Doordat de veestapel is veranderd, zijn de scores van vroeger niet vergelijkbaar met die van nu. Een illustratie daarvan is een vergelijking tussen de stier Superstar (geboren in 1971) en de stier Sneeky (geboren in 1995). Voor beide geldt dat hun dochters gemiddeld 80 punten scoren. Toch zijn hun dochters verschillend, omdat het gemiddelde geboortejaar van de dochters sterk verschilt. Dat verschil vinden we terug bij de fokwaarden. Superstar heeft een huidige fokwaarde van 92 voor exterieur en Sneeky heeft een fokwaarde van 102. Via fokwaarden is het dus wel mogelijk om dieren van verschillende jaren onderling te vergelijken, via het keuringsrapport niet.

Verskil bedrijfsomstandigheden

Verschillen in exterieurscores kunnen ook tot stand komen doordat dochters van de ene stier op veel betere bedrijven lopen dan dochters van een andere stier.

Wanneer deze stieren worden gebruikt voor de fokkerij moet de informatie worden gecorrigeerd voor de bedrijfsomstandigheden. Die omstandigheden zijn immers niet erfelijk.

De dochters van Simon Floris en Horst Harry scoren in beide gevallen 80,7 voor uiers, terwijl Harry een fokwaarde van 110 voor uier heeft en Floris een fokwaarde van 104. Op basis van het zien van de dochters zou je verwachten dat de uivererving van beide

gelijk is. De fokwaarde laat zien dat de stieren toch verschillend fokken. Er zijn namelijk ook niet-erfelijke invloeden die het uiteindelijke exterieur bepalen. Dat is ook een reden waarom een score van 81 voor bijvoorbeeld uier in een andere fokwaarde wordt vertaald dan een score van 81 voor benen.

Een van de effecten die in de fokwaarde-schatting wordt meegenomen is de leeftijd van de vaars bij het keuren en haar lactatiestadium. Daarnaast wordt gekeken naar het bedrijf. De exterieurscore van een dochter van een stier wordt vergeleken met de score van haar bedrijfsgenotes: dochters van andere stieren. Daarbij doen alle bedrijfsgenotes mee die op dezelfde dag door dezelfde inspecteur zijn gescoord. Door het meenemen van al deze effecten komt een betrouwbare fokwaarde tot stand.

Basisaanpassingen

De fokwaarden voor exterieur worden weergegeven op een relatieve schaal met een gemiddelde van 100 en een spreiding van 4. De fokwaarden zullen als regel daarom schommelen tussen 88 en 112. Voor fokwaarden geldt dat cijfers van verschillende jaren wel met elkaar kunnen worden vergeleken. Vanwege de verandering in de veestapel is afgesproken dat eens in de vijf jaar het gemiddelde weer op 100 wordt gesteld. De laatste basisaanpassing is geweest in 2000, de volgende in 2005. De basis van 2000 wordt gevormd door de HF-koeien (zwartbont en roodbont) geboren in 1995. Je zou dus kunnen zeggen dat deze koeien gemiddeld een score van 80 voor de bovenbalkkenmerken en 5 voor de onderbalkkenmerken hebben en daarbij voor al deze kenmerken een fokwaarde van 100 hebben. Naast zwart en rood is er nog een

ZIN of ONZIN

Door te fokken op exterieur gaan koeien langer mee.

Het verband tussen levensduur en exterieurkenmerken is nooit 100 procent aanwezig en is ook niet voor alle kenmerken even sterk. Om op levensduur te fokken kan het beste gebruik worden gemaakt van de gegevens over de levensduur zelf. Maar om de levensduur te voorspellen wordt wel gebruikgemaakt van exterieurkenmerken. Voor bijna alle kenmerken is dat verband meer of minder aanwezig. Vier belangrijke kenmerken voor levensduur zijn: kruisligging (hellend), uierdiepte (ondiep), benen (hogere score), inhoud (minder). Tussen haakjes is weergegeven de richting voor een langere levensduur.

aparte basis voor het MRIJ-ras. Als de basis in 2005 met 3 punten wordt aangepast, zullen de HF-koeien van 1995 dan op 97 uitkomen, en Sneeky op 99. Een basisaanpassing heeft geen gevolgen voor de rangschikking van de stieren en koeien; die blijft gelijk.

Een motto kan daarom zijn: gebruik geen scores, maar fokwaarden om op exterieur te fokken.

Ing. Ite Hamming, productspecialist NRS

Vergelijking van exterieurscores over jaren

In tabel 1 is voor meerdere jaren aangegeven wat de fokwaarde voor algemeen voorkomen is van de gemiddelde melkvaars. Het verschil tussen 1988 en 2000 is 9 punten fokwaarde (in Vlaanderen 2,25). Wanneer we

deze 9 punten vertalen in een score voor algemeen voorkomen, is dat verschil 3,25 punten. Voor uier is het verschil nog groter: 8 punten fokwaarde is 4,7 punten verschil in score.

Dochters van Sneeky kregen gemiddeld 80 punten voor algemeen voorkomen

Tabel 1 – Gemiddelde fokwaarde exterieur en uier en het gemiddeld algemeen voorkomen van alle melkvaarzen, per geboortejaar

geb.jaar	fokw. zw. AV	fokw. zw. uier	fokw. rb. AV	fokw. rb. uier	punten AV en uier
2000	103	102	104	103	80
1998	102	101	102	100	80
1996	100	100	99	99	80
1994	99	99	97	98	80
1992	98	98	96	97	80
1990	95	96	95	96	80
1988	94	95	95	95	80